

ПОПОВ Владислав Олегович

*командир 122 навчальної групи курсу №1
факультету забезпечення державної
безпеки Київського інституту
Національної гвардії України*

Науковий керівник:

КОМИССАРОВА Наталія

Олександрівна

*начальник кафедри державної безпеки
Київського інституту Національної
гвардії України*

КРИМІНОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ОСОБИ ЗЛОЧИНЦЯ ВІЙСЬКОВИХ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ВЧИНЕНИХ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Навряд чи можна не погодитися з тим, що представники військової сфери, захисники Вітчизни, мають бути прикладом мужності, чесності та відповідальності. Однак вчинення злочинів проти встановленого порядку несення або проходження військової служби істотно підриває авторитет Збройних Сил у суспільстві, породжує неповагу до військовослужбовців, державної влади тощо.

За конструкцією об'єктивної сторони складу військові кримінальні правопорушення можуть бути правопорушеннями як із матеріальним, так і з формальним та усіченим складом. Але, крім суспільно небезпечного діяння, суспільно небезпечних наслідків, причинно-наслідкового зв'язку між діянням і наслідками, об'єктивна сторона складу військових кримінальних правопорушень характеризується й іншими ознаками. Ці ознаки (обстановка, спосіб, місце вчинення кримінального правопорушення та інші) є ознаками основного складу або ознаками складу з обтяжуючими обставинами, проте вони неоднаково часто використовуються під час побудови норм з обтяжуючими обставинами. Чи не найбільш часто для цієї мети використовується така ознака, як обстановка вчинення кримінального правопорушення. Суб'єктами військових кримінальних правопорушень можуть бути військовослужбовці, військовозобов'язані й резервісти. Іноземці та особи без громадянства можуть проходити військову службу у Збройних Силах України, тому іноземці та особи без громадянства можуть бути суб'єктами військових кримінальних правопорушень. Військовозобов'язані й резервісти можуть бути суб'єктами військових кримінальних правопорушень під час проходження зборів. Вина у складах військових кримінальних правопорушень може бути виражена як у формі умислу, так й у формі необережності, деякі військові кримінальні правопорушення

вчиняються з подвійною виною. Обов'язковими ознаками суб'єктивної сторони складів військових кримінальних правопорушень можуть бути мотив і мета[1].

За формою вини військові кримінальні правопорушення можуть бути як умисними, так і необережними, є серед них і кримінальні правопорушення з подвійною виною. Умисними є, наприклад, діяння, передбачені статтею 404, статтею 405, статтею 407, статтею 409, статтею 410 КК України; необережними – діяння, відповідальність за вчинення яких встановлена, зокрема, у статті 403, статті 412, статті 425 КК України (до необережних загалом кримінальних правопорушень можна віднести також діяння, які полягають у порушенні певних правил, – кримінальні правопорушення, передбачені статтями 415–417 КК України, та інші); кримінальними правопорушеннями з подвійною виною – діяння, відповідальність за які встановлена в частині третій статті 406 (у формі спричинення діянням тяжких наслідків), частині другій статті 411 (у формі спричинення діянням тяжких наслідків) та інші. Військові кримінальні правопорушення за ознаками їхньої об'єктивної сторони хоча й подібні в окремих випадках до невійськових, проте мають і низку особливостей, які дають підстави для виділення їх в окрему групу. Водночас деякі військові кримінальні правопорушення «аналогів» серед невійськових кримінальних правопорушень не мають. Але ці військові кримінальні правопорушення подібні між собою, що спричиняє труднощі під час розмежування їхніх складів і дає можливість ставити питання про необхідність удосконалення відповідних норм КК України.

Насамперед, важливим є той факт, що до деяких складів військових кримінальних правопорушень, передбачених КК України, включаються ознаки уже відомих нам воєнних злочинів, які в свою чергу є предметом розгляду міжнародного гуманітарного права. До таких складів кримінальних правопорушень належать мародерство, насильство над населенням у районі бойових дій та інші правопорушення за передбаченими статтями. Інше питання про доцільність знаходження в розділі XIX статті 435-1, так як вона не відноситься саме до військових правопорушень. Яскравим прикладом юридичної невизначеності є також ситуація, за якої кваліфікувати самовільне залишення поля бою під час бою (в бойовій обстановці) можна одночасно або за ч. 5 ст. 407, або за ст. 429 КК України – вони передбачають дублюючі положення і однакові санкції. Тому варто зробити диференціацію цих понять на законодавчому рівні. Вивчивши цю тему, ми можемо надати власні пропозиції щодо вдосконалення законодавства, такі як - спростити зміст ч. 2 ст. 401 КК України, а саме замінити формулювання «військових формувань, в яких проходять військову службу військовослужбовці» на наступне «військовослужбовці, а також інші особи, визначені законодавством». Також можна додати, що сьогоденні реалії вимагають від нас провести узагальнення Верховним Судом судової практики у справах про військові кримінальні правопорушення, вчинені в умовах воєнного стану чи в бойовій обстановці.

Проведений аналіз законодавства, щодо військових кримінальних правопорушень свідчить про необхідність його удосконалення. Суттєве збільшення військової злочинності за період з 2014 року по даний час потребує приведення окремих положень статутів Збройних Сил України, Кодексу України про адміністративні правопорушення, КК України до реалій воєнного часу. Актуальним постає запит вищого військового керівництва та інших органів військового командування на розробку і закріплення більш ефективного законодавства у військовій сфері. Вони впевнені в тому, що ці правові норми будуть сприяти набагато ефективнішій боротьбі із військовою злочинністю, що в свою чергу є запобігачим фактором вчиненню військового правопорушення.

Адже очевидним є, що такі порушення негативно впливають на порядок несення або проходження військової служби, на боєздатності військових частин і в цілому, на обороноздатності держави. Кримінальна відповідальність військовослужбовців є необхідним засобом охорони військової дисципліни і правопорядку, гарантією їх непорушності та міцності.

Список використаних джерел:

1. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція. 2021 № 51 vestnik-pravo.mgu.od.ua [1].
2. Кримінальна відповідальність за військові злочини за кримінальним правом України: монографія / С. О. Харитонов. – Харків : Право, 2018. – 328 с.
3. В. В. Книш. Електронне видання. Івано-Франківськ: Прикарпатський нац. ун-т ім. В. Стефаника, 2024. 226 с.